

ERENG

F. LII.

547/290
KIRJASTO
KIRJASTO
KIRJASTO

* Nr. 8 OKTOOBER 1938 *

S I S U :

E v. V e n d e r — Vajame juhte vabaharidustöö alal!

I n s t r u k t o r — Haritlase ülesandeid.

E e r o — Eksam.

J. G. — Märkmeid „Taeva palge all“ lavastamiseks.

J u l l o T a l v a — Vestlusi „välismaalasega“.

K. L a a n e — Esimesi kogemusi Soome-Eesti õpirin-
gidevahelisest kirjavahetusest.

Mitmesugust.

ARIENG

VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 8

27. oktoobril 1938

XII aastakäik

Ev. Vender.

Vajame juhte vabaharidustöö alal!

Põllumees teeb sügisel kokkuvõtte saagi kohta — vabaharidustöö tegelased aga teevad eelarve talvise töö kohta, sest meie tööpõldudel on peamine kasvuaeg ikka talvel.

Nagu iga ettevõtja uue algatuse puhul teeb eelarve selle teostamiseks, nii majandusliku kui ka sisulise, on loomulik, et seda teeme meiega vabaharidustöö alal.

Kõigepealt tunnustame eesmärgi, mille poole püüame; siis vaatleme sihte, mida mööda kavatseme liikuda, ja lõpuks — valime abinõud tööks. On ilmselt selge, et vabaharidustöö üldine siht on ühtlane meie riigi ja rahvuspoliitiliste taotlustega. Ei saa ega tohi olla kõrvalekaldumisi, mis eksitaksid ja segaksid hoogsat riiklikku ülesehituse ja kindlustamise tööd. Iga rahva liikme ülesanne on siin kaasa aidata oma jõu kohaselt, eriti aga oma erialal. Isikute ja organisatsioonide koonduste ülesanne on veel suurem, sest nemad peavad suunama peale oma töö ka nendesse koondunud isikute ja organisatsioonide tööd. Seltside ülesandeks olgu kasvatada täisväärtuslikke kodanikke, kes on kindlad isamaalased ja aatlisel ühiskonna liikmed.

Tuleb arvestada ikka ja alati ka seda, et inimene ei ela mitte ükski, vaid et ta on üks osake rahvast ja riigist ja et ta peab

sobima õigesse kohta hulkade keskel. Mida keerulisem on masin, seda täpsemalt peavad liikuma kõik selle osad, et lõpptulemusena saada ettenähtud ülesande teostumist. Meie rahvuslik teovõime ei olene ainult sellest, kuipalju üldsummale suudab anda iga üksik isik, vaid suurel määral ka sellest, kuidas ta oskab liita oma tööd üldisega, et ei oleks asjatut jõukulu.

Üksikisikute tegevuse juhtimiseks ja suunamiseks oleme asutanud mitmesuguseid organisatsioone.

Et need võiksid edukalt täita oma ülesandeid, selleks tuleb luua vastavaid eeldusi. Peamiseks eelduseks on siin teovõimsate sihiteadlike juhtide ja tegelaste kaader. Iga tegevusharu vajab teadlikke tegelasi.

Raamatukogudes meie vabaharidustöö raskekahur täidab oma ülesanded vaid siis, kui raamatukogude juhatajaiks on isikud, kes teavad, mis on nende ülesanne, sest nemad suunavad oste raamatukogudesse ja nemad juhivad lugejaid. Mida lugeda ja kuidas lugeda, need on igivanad küsimused sel alal. Nende õige lahendus on väärtuslik alus raamatukogundusele. Õige lahenduse annavad aga oma ülesannete kõrgusel seisvad raamatukogude juhatajad.

Õpiringid on meil kätte võidelnud eluõiguse. Nende — sadadesse ulatuvate töö-

ringide — kaudu on võimalik pidev kasvatus töö. Kas see tuleb toime ilma sellele tööle ettevalmistatud juhtideta? Ei tule. Ainult kavade saatmisega ja tarvilise kirjanduse soetamisega ei ole veel kindlustatud töösuunad ringides. On tarvis isikuid, kes oskavad ringide tööd juhatada nii, et kasvaks koostöö ja solidaarsuse vaim ringi liikmete keskel, kust see kandub edasi ringi liikmete perekondadesse ja kogu ühiskonda. Hoolimata käsitledavast ainest ja ringi töö hariduslikust sihist, peab seal teostamist leidma ka seltskondlik kasvatus töö.

Teater üldiselt ja amatööriteater selle suure osana on vägev relv uute ideede levitamisel. Kirjandus, kunst ja teater peavad teenima meie elu. Ja kui nad on meie elu teenistuses, siis nad peavad ka inimestele mõjuma nii, et nende kaudu tekitatud elamused ja tunnetused suunavad inimest ühes sihis kogu muu haridus- ja kasvatus tööga. Tarvilise suuna peaksid siin andma loovad jõud, kuid nende poolt pakutakse ka seda, mis igakord ei sobi. Seepärast kunsti ja teaduse saavutuste populariseerijad peavad tegema omalt poolt valiku, mis on sobiv ja mis mitte. Seda ei saa teha ilma et oldaks teadlik oma ülesandest.

Nii vajavad juhte kõik meie vabaharidustöö alad: kursused, loengud, õpireisid, rahvamajade tegevuse korraldamine ja muu. Vabaharidustööd korraldava keskusena

Haridusliit on tõstnud tulevase hooaja tegevuskavas esiplaanile eeltööd juhtivate tegelaste ettevalmistamiseks. Seltsidele esitame sellekohaselt südamliku palve: aidade kaasa vabaharidustöö korraldamisele sellega, et kõikjal kohtadel omaksid mitmesugused vabaharidustöö alad kindla korralduse ja innukaid teadlikke korraldajaid. Ei ole õige anda algajale heinaniitjale halb ja nüri vikat. See ei anna tulemusi ja teeb niitjale töö vastikuks. Samuti ei ole õige lasta noortel tegelastel kobada pimesi vabaharidustöö alal, kui nad vastava ettevalmistusega saavutavad häid tulemusi ja tunnevad töö rõõmu.

Ja kas on paremat rõõmu töö rõõmust? Seda ei leidu. Tehes vabaharidustööd rõõmsa meelega see ei ole kellelegi koormaks, vaid on meeldivaks vahelduseks vabal ajal. Sellega lahendame otstarbekohaselt vaba aja veetmise küsimuse ja anname tegelasile usku nende töövõimesse.

Keskasutuste ülesanne on siin luua võimalusi tarviliste teadmiste hankimiseks tegelasile kursuste korraldamise ja vastavate käsiraamatute koostamise abil. Kohalike organisatsioonide ülesanne aga on kasutada neid võimalusi ja viia töö kõikjal õigele teele.

Otstarbekohane, töövõimega, teotahtlase sihiteadliku juhtkonnaga organisatsioon olgu meie lähima tuleviku üks esimesi sihte.

Instruktor.

Oli kord mees, kes sündis, elas ja suri, rohkem ma temast ei tea... Sündimine ja surm, need on kaks momenti, kus meie oma vaba tahe pole maksev, vaid kus meid lavale tõugatakse ja sealt jälle tagasi tõmmatakse vastavalt seadusile, mille muutmine pole meie võimuses. Kuid teekond algusest lõpuni kuulub meie käsutusse. See areneb niisuguseks nagu me seda soovime. Ja iga inimene sooritab selle teekonna siis ka vastavalt oma kalduvusile, iseloo-

Haritlase ülesandeid.

mule ja kavatsusele. Võiksime inimkonna jaotada kahte suure rühma: ühed, kes piirduvad ainult selle kitsa ringiga, mis haarab neile lähedasimaid ja igapäevaseimaid sündmusi, ja teised, kel jätkub elavat huvi kogu neid ümbritseva maailma vastu. Viimased on inimesed, kes püüavad elu ja arengut viia edasi, püüavad parandada seal, kus nad näevad vigu. Neid nimetame nende laia silmaringi ja kogutud teadmiste pärast haritlasiks.

Haritlased võiksid jälle liigitada inimesteks, kes pühendavad kogu oma elu teadusele (suured leiutajad, avastajad jne.) ja teisteks, kes oma teele ei jäta mingisuguseid mälestusmärke, kelle elu aga ometi koosneb tööst — ülesehitavast, edasiviivast tööst. On olemas veel kolmaski liik haritlasi, n.n. poolharitlased, kes endale on kogunud suure hulga igasuguseid teadmisi, neid aga pole suutnud seedita, kes küll on õppinud väliseid kombeid, kuid seesmiselt on jäänud õõnsaks.

Kui rääkida haritlase ülesandeist, siis pole mõtet rääkida geeniusest, vaid suundume päris keskpärase võimetega haritlase tegevusele. Haritlased on need, kellele on antud ja kellele ka nõutakse. Ma ei hakka rääkima ametialalistest kohustustest, neid on igal inimesel ja neid hästi täita on muidugi igapäevase kohus. Kuid haridus seab üles suured nõuded juba inimese enda suhtes. Tunne iseennast, valitse iseennast ja ela nii, et sa oma eluga ei tee kellelegi halba — need on peamiselt nõuded, mida iga inimene, veel enam aga iga haritlane, peab silmas pidama. Kuid elada ainult endale — seda on vähe ja see polegi võimalik tänapäeva mitmekülgsest ja aktiivsest nõudvas elus. On vähe, kui inimene piirdub selle haritud maailmaga ainult enda isikus, ta peab püüdma sellest osa anda ka ümbrusele. Eriti suur ülesanne lasub siin haritud naise õlgadel. Tema peab eeskätt rakendama oma teadmisi kodu korraldamiseks ja selle kultuursemaks muutmiseks. Haritud naise ülesanne on kasvatada oma lastest inimesed, kel kultuur ja haridus on juba veres, mitte aga kuidagi külge õpetatud. See saavutatakse eeskujuga ja koduse haritud mil-

jööga. Kuid leidub kohustusi ja ülesandeid ka väljaspool kodu. Haritlane peab osa võtma seltskondlikest üritustest, ta peab katsuma neid muuta kultuursemaks, sisukamaks. Siin on suur ülesanne täita peamiselt maaharitlasil. Suur töö seisab neil veel ees, selleks, et muuta maapidude ja neil ettekan- tavate näidendite taset. Ei saa öelda, et sel alal oleks vähe tehtud. On korraldatud õpi- ringe, asutatud seltse, antud kursusi jne. Sellegipoolest aga leidub meil veel küllalt kohti, mis on ajast päris tublisti maha jää- nud — ja just seepärast, et enamik maa- haritlasist tuleb linna. Maal ei leidu organi- seerijaid ja teadlikke oskustega inimesi. Siin on üks nõrgim punkt meie haritlaste hingeelus, mida tuleks ravida.

Inimene jääb ju inimeseks ja hoolitseb peamiselt siiski ainult oma hüvangu eest, kuid siin just peaski haritlane eralduma teistest oma ettenägelikkusega ja tahtega pühendada osake elust ühiskonna kasuks. On ju haritlased need tegurid, kelle õlgadel lasub tähtsaim ja vastutavaim osa üldise evolutsiooni mehhanismist.

Kuhu see meid viib, kas täiuslikkuseni või hävinguni — see on teadmata. Kuid on kindel, et arenguta poleks elu, ja kuigi see oleks, siis see oleks kohutavalt üksluine, igav ja kasutu.

Niisiis — iga haritlane peaks oma elu elama nii, et pärast teda võidaks ütelda: oli kord inimene, kes sündis, elas ja suri, kuid kes inimkonnale jättis väärtusliku kingituse, oma elutöö. See töö võis olla suur või väike, kuid tähtis on, et seda oli püütud teha hästi ja et see oli aetud tahtest anda oma ole- masoluga midagi üldise hüvangu soodustamiseks.

Eero.

1.

Sibavere teatrile oli vaja värsket verd. Mitte just staare, ei, sest apteekriproua mängis edasi primadonnat ja vallakirjutaja abi oli esimese armastajana lihtsalt võrratu. Paari väikest osalist oli vaja, ja mitte sel-

les ei seisnud mure, nagu poleks neid kus- kilt võtta, vaid — just vastupidi — kandi- daate oli küllalt, isegi enam kui küllalt. Ehkki Sibavere teater ei maksnud tasu teiste- le kui vahetevahel näitejuhile, oli lavale- kippujaid leegion, eriti noori neitsikuid,

Eksam.

Mäik-Särevi „Taeva palge all“ Tööliseatris. Hilde (K. Välbe) ja Kustas (E. Parve).

sest kaks aastat tagasi juhtus niisugune lugu, et ühel teatriõhtul viibis Sibaveres läbisõidul keegi allohvitser, kes nägi laval kena tüdrukut, armus ja abiellus kohe nädala jooksul. Nüüd elavad nad õnnelikult pealinnas, mees on juba veltveebel, ja kõik Sibavere meheleminekuéalised neiud on kui hullud lava järele.

Näitetruppi vajati üht mees- ja kaht naisnäitlejat ja Rahvamaja Seltsi juhatus (kellele allus teater) nägi kurja vaeva paslike noornäitlejate valimisega.

— Kui me Kernu Liidet ei võta, seletas pikkade hülgvuntsidega esimees, kes oli eraelus pagar, siis võib meil tulla sekeldusi. Vana Kernu käest oleme alati saanud arve peale pappi ja värvi ja riidet ja puha. Kernu ei tohi ära vihastada.

— Mis me teeme temaga! lautas näitejuht käsi. Ta on ju lombak! See on nagu koorelahutaja, mille võll on kõver! (Näitejuht oli nimelt elukutselt meier ja sellepärast armastas ta võrdlusi oma ametialalt.)

— Kernu Liide ei passi jah, arvas pleksepp Lähker. — Triipuse Roosi tuleb võtta, kindlasti!

— See paks?

— Mis paks! Inimesel on ikka tegu ja nägu ja olemist, pahandas Lähker. — Sedasi, kui igäüks ajab ise kandidaati, ei saagi me kedagi võtta.

— Soobiku Lilli!

— Mäetsa Miili!

— Lori puha. Truppi tuleb võtta Suurekõnnu Miralda ja Vaagna Leeni!

— Ja poistest Sagritsa Elmar!

— Hehee!

— Ohoo!

— Palun rahu!

Koosolek läks juba väga temperamentseks ja esimees põrutas rusikaga lauale.

— Palun rahu! Sekretäriil on sõna.

Seltsi sekretär ehk kirjatöimetaja, lühike mustaverd meesterahvas, kõhatas häälle puhtaks.

— Keda kuradit me vaidleme, ütles ta. — Teeme eksami! Näe, teatrikooli ja igale pole mujale võetakse näitlejaid või näitlejakandidaate eksamitega, nagu võib ajalehest näha. No ma ei saa aru, mispoolest meie teater on halvem? Korraldame kolme noornäitleja saamiseks võistluseksami ja asi ta-

Uusi tööjõude E. Haridusliidus.

Paul Leonhard Karli p. Vahi sünd. 13. dets. 1911 Tartumaal Haaslava vallas Tuigo karjamõisas. Õppis H. Treffneri gümnaasiumis, mille lõpetas 1929. a. kevadel. Sama aasta sügisel astus Tartu ülikooli õigus-majandus-teaduskonda õpinguid jätkama. 1935. a. sügisest kuni siirdumiseni Eesti Haridusliidu konsulendiks oli Isamaliidu Petserimaa sekretäriks, ühtlasi Piirimaade Seltsi Peterseri osakonna teaduslikuks sekretäriks, hiljem Piirimaade Petserimaa sekretäriks. Petserimaa ap.-õigeusu koguduste ümberkorraldamise komisjoni liikmeid. Teenete eest ap.-õigeusu kiriku heaks omab Piiskop Platon III järgu teenetemärgi.

Elmar Oja on sündinud Valgas 1906. a. 16. juunil. Lõpetas õpetajate seminari 1926. a. kevadel, olles seejärel juhatajaks-õpetajaks üle 11 aasta. Viimati töötas Nehatu valla Iru algkooli juhatajana, kust siirduski Eesti Haridusliidu teenistusse.

E. Oja on Maateatri Näitejuhtide Ühingu esimeheks, Harjumaa Õpetajate Liidu sekretäriks, Nehatu Õpetajate Ühingu esimeheks, Eesti Õpetajate Liidu revisjonikomisjoni liikmeks jne. Õpetajana on tegutsenud 7 aastat av. raamatukogu juhatajana ja 11 aastat näitejuhina. Pealeselle on ta töötanud üle 10 aasta ajalehtede kaastöölisena.

he. Siis pole kellelgi pärast ütlemist ega nurisemist et nii või naa. Kelle mäng on loomulikum ja kel on nõnda-ütelda välja paistvat talenti, vaat' need valime. Peab sammuma ajaga kaasas. Kui tühipaljast habemenugagi ei tohi kätte võtta muidu kui olgu pumaagad taskus, siis olgu laval samuti. Mis asja!

Sekretär — eraelus oli ta juuksur — lõpetas. Ta ettepanek võeti üksmeelselt vastu. Ja järgmisel päeval ilutses Sibavere

Rahvamaja uksele juhatause teadaanne, milles üteldi, et täpselt nädala pärast, see on järgmisel pühapäeval, korraldab Sibavere Näiteringi Teater uute noornäitlejate leidmiseks võistluskatsed, millest võivad osa võtta mõlemast soost isikud kuueteiskümnest kuni kolmekümne aastani.

2.

Eksamipäeval nägi Sibavere Rahvamaja välja nagu sõjalaager. Kes seda nüüd ta-

gantjärele enam kinni võtab, kuidas tagasihoidlik teadaanne sai nii laialt teatavaks — sellased asjad levivad kiiremini kui raadio — kuid tõsiasi oli, et rahvast oli tulnud kokku mitte üksi Sibaverest ja lähimast ümbrusest, vaid ka Tallinnast, Tartust, Narvast, Petserist, Kuressaarest ja Hiiumaalt. Omnibused, taksi autod ja rongid töid üha juure teatrikandidaate, kellest suur osa kõmpis lähimast raudteejaamast jalgsi kohale. Rahvamaja ümber oli otsekuu laulu pidu. Nipsnina dega neitsikuid, juba aastais, kuid silmapaistvalt jumestatud daame, noormehi moodsate sportpintsakutega ja kunstnikulipsudega — neid kõiki oli nii rohkesti, et kui komisjon, kuhu kuulus kolm liiget seltsi juhatusest, kohalik koolijuhataja ja apteekriprouast primadonna, seltsimajja läks ja laval istet võttis, vaatasid kõik etteheitvalt sekretäri otsa, kelle idee oli võistluseksam. Ent habemeajaja oli tulvil väarikust ja uhket ärevust: vaadake ainult, milline tähtis asutus on Sibavere Teater ja millist vastukõla leiavad selle algatused.

Kandidaadid lasti saali: Mahukas ruum sai rahvast peaaegu täis.

Mustavereline sekretär kõhatas hääle puhtaks ja pidas sissejuhatava kõne.

— Lugupeetud noored, algas ta. Teie olete ilmunud siia sooviga pääseda Thalia teenistusse. See tähendab, et, ühe sõnaga, teie tahate pühendada oma elu lavakunstile, tahate saada näitlejaks. On arusaadav, et tänapäeval nõuab elu inimeselt ennekõike sobivust ja kõlvulisust oma alal, ja sellepärast ei saa ühtki tööd teha ilma, et oleks vastavaid eeldusi ja teadmisi, ühe sõnaga, kutset. Igal alal ja igal pool on eksamid, riigiteenija peab andma eksami, kingsepp, rätsep ja juukselõikaja peab andma eksami, rääkimata koliõpilasist, kelle elu polegi muud kui üksainus suur eksam. Meie, Sibavere Teater, kuulutasime, et vajame kolme noort jõudu. Mida me neilt nõuame? Me nõuame, et neil oleks intelligenti, lavalist annet ja loomulikku näitlemisoskust, võimet süveneda oma osasse kogu hingega, kehastada kujutatavat tüüpi. Kõigi nende omaduste jälgimiseks ja leidmiseks ongi korraldatud tänased katsed. Soovin kõigile palju edu ja ühe sõnaga, kõikse paremat!

Sekretäri kõne võeti vastu elava aplausiga. Siis algasid katsed. Iga komisjoni liige oli koostanud küsimused ja ülesanded, mis esitati kandidaatidele. Kõigepealt tuli intelligenti ja hariduse proov. Esimesena astus ette keegi kole pika patsiga preili, kelle vasemal põsel oli suur koeranael või käsn, mis oli värvitud süsimustaks.

— Mis aastal sündis Kleopatra?

— Missuguses operetis esineb laul „Good night“?

— Kes oli Inglise kuningas 1642. aastal?

Tütarlaps vastas küsimused sorinal ja ühelgi sõnal komistamata. (Pärast selgus, et ta oli käinud katseil Teatrikoolis ja oli testidega harjunud.) Siis laskis primadonna kandidaadil laulda. Viimane laulis aaria ooperist „Hugenotid“. (Selgus, et tal oli konservatoorium lõpetatud.) Hülgevuntsidega esimees, kelle osaks oli kandidaatide majanduslike teadmiste uurimine, esitas küsimuse saiajahu sortide kohta. (Selgus, et kandidaadil olid selgi alal põhjalikud teadmised, kuna ta oli lõpetanud ülikooli kaubandusteaduskonna.)

Komisjon tegi märkmeid. Üks kandidaat järgnes teisele. Need, kes testidest läbi said, asusid garderoobi, kus nad jäid ootama katsete teist osa, improviseerimist. Eksam, ühe sõnaga, käis täiel aurul.

3.

— Kujutlege, et olete Suurel Munamäel. Õhus lendab tsepeliin ja teie kaaslane on kurtumum ning sündinud pime. Püüdke tal selgeks teha, et olete just nimelt Suurel Munamäel, mitte Väikesel, ja et ülal lendab just nimelt tsepeliin, aga mitte lennuk.

— Teie olete kodus oma toas ja sööte võileiba singi ja kiluga. Sink on toodud vürtspoest võlgu. Leivas on raudnael ning te hammustate oma vasema tagumise purihamba pooleks. Samal ajal astub tuppa vürtspoodnik võlga nõudma. Kujutage oma tundeid!

Niisugused ja umbes niisugused olid improviseerimise tekstid. Kandidaadid nägid kurja vaeva, jõllitasid silmi, ohkasid, ringutasid käsi ja tegid igasuguseid grimasse. Igaüks püüdis osasse võimalikult

hingega sisse elada. Siiski ei jäänud hindajad rahule. Improvisatsioonid olid meelega valitud rasked, et teostada filtrit. Kandidaadid higistasid. Paljud sõitsid juba minema, olles kaotanud lootuse lavale pääsmiseks. Ülejäänud aga taotlesid seda viisalt eesmärki. Eriti äratas tähelepanu üks tüse härjaturjaga noormees, kelle punetavat nägu ilustas lai arm. See mees oli kaks improvisatsiooni enam-vähem korralikult läbi teinud ja ootas kolmandat, viimset katset. Kui ta ette hüüti, tühjendas ta viimase lonksu taskusolevast pudelist ja astus hindajate laua ette.

— Teie olete kihlatud ja saate teada, et teie pruut teid petab. Ühel ööl lähete tema poole ja leiaste aidast võõra mehe. Oletame, et mina olen see, ja et proua primadonna on pruut. Satute peale, kui oleme teineteise embuses. Kuidas käitute?

Mustvunts andis selle ülesande autoriteetsel toonil ja väarikalt. Kandidaat jõllitas silmi, taganes paar sammu, mõirgas korra nagu härg ja kargas laua manu. Ainsa haardega oli ta sikutanud habeme-

ajaja toolilt püsti, keerutas teda paar korda ringi ja õnnetu eksamikomisjoni esimees vuhises üle inimeste peade seltsimaja aknast välja.

— Või minu pruudi manu tikud, saadanahing, oli viimne, mis ta kuulis.

— Noh, kuidas on siis? Kas võtame Sagritsa Elmari, Suurekönnu Miralda ja Vaagna Leeni?

Sekretär tõstis silmad, hirmuhigi laubal. Mis, pagana pihta, kus ta oli?

— Või tahad sa jääda oma ettepaneku juure, korraldada katsed?

Kergendusohetõusis mustaverelise juuksuri rinnust. Taevas tänatud, ta oli vaid hetkeks jäänud suigahtama teatrijuhatuses koosolekul.

— Ei taha. Võtan tagasi. Võtame pealegi need kolm. Ta katsus käega vasemat õlga, kus tundus veel otsekui tolle härjaturjalise pigistust. — Katse on hea asi, kuid häda on siis, kui tuleb sinna mõni liig suure sisseelamisevõimega kandidaat.

J. G.

Märkmeid „Taeva palge all“ lavastamiseks.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmunud Aug. Mälgu — Andres Särevi „Taeva palge all“ esilavastus oli Tallinna Töölisteratris käesoleva aasta kevadel ja nüüd, sügisel, võttis teater tüki uuesti mängukavasse. Et dramatiseeringul „Taeva palge all“ on palju eeldusi saada ka meie maalavade niisama edukalt mängitavaks näidendiks, kui seda on samade autorite „Õitsev meri“, siis vaatleme siin tüki lavastamiseks mõningaid üksikasju.

„Taeva palge all“ ainealaks on samuti kui „Õitsvas meres“ Saaremaa rannainimeste elu. Seekord on tegevus viidud Sõrremaale ja kohaliku elu-olu ning kommete kujutusel on teos jälle värvikas, värskelt ja uudne.

„Mälgu „Taeva palge all“ on oma žanris eduliselt siiras ja kunstiliselt küps teos. Mälg tunneb randlaste lihtsat, aga mehiste hinge-

elu ja oskab suure soojusega edasi anda selle algelisi liigutusi. Ja tema rahvalik jutustus voolab lustilikult kui värskelt kobrutav koduõlu.“ Nii iseloomustab H. Raudsepp oma arvustuses A. Mälgu teost.

Dramatiseeringuna „Taeva palge all“ koosneb kolmest vaatusest, seitsmest pildist.

Esimene vaatus sisaldab kaks pilti ja vajab üht lavaseadeldist. Dekoratsioon peab siin kujutama rohelise muruga kaetud Tuisu talu õuenurka ja on dramatiseerija poolt märgitud järgmisena: Paremal, paplite all, puusalvedega ja vinnaga kaev, mille eest viib teerada elumaja juurde. Vasakul tahumata palkidest ja viiluta õlgkatusega (mille hari on kaetud malkadega) kõrgele lahtise kivialusele ehitatud kahe uksega ja ulualusega ait. Selle eest viib teerada sauna ja

paargu juurde. Lava keskel krobeline koo-
rega ja hõbedase lehestikuga pooppuu, mille
okste küljes paar kuldnokapuuri. Pooppuu
taga risti üle lava ulatuv puutara (püst-
keppidest punutud pistan), mille sammal-
dunud postide vahel asetseva värava kaudu
pääseb aia tagant möödaviivale külavahe-
lisele teele. Tagaseinaks ranna maastik
eemalt paistva vana pukkтуulikuga.

Töölisteatri lavastuses oli seda lavapilti
tublisti lihtsustatud, ja seda tuleb loomuli-
kult teha ka maalavadel, arvestades lava
suurust ja kohalikke võimalusi.

Dramatiseeringu teine vaatus koosneb
jälle kahest pildist, milledest kumbki vajab
juba eri lavaseadeldist. Esimene pilt kuju-
tab lumist randa üksikute kidurate mäнди-
dega, teine pilt — hülgeküttide laagrit jääl.
Et aga mõlemad pildid mängivad talvel ja
vajavad ühiselt „lumist põrandat“, siis ei
tee nendegi dekoratsioonide seadmine kuigi
suuri raskusi. „Lumise põrandat“ saamiseks
tuleb lavapõrand katta valge riidega (mille-
leks hädakorral võib kasutada ka lihtsamaid
voodilinu) ja üksikutele kohtadele (näiteks
lava esiäärele, põõsaste ning kivide juure
jne.) lume mulje täiendamiseks asetada
ligniini (puitvatti). Esimeses pildis vajalis-
teks kidurateks mäндideks oli Töölisteat-
ris toodud lihtsalt metsast loomulikke män-
de. Sama võiks teha maalavadelgi, kus maa-
litud esemeist tihti on pealegi suur nappus.
Teises pildis vajalised jääkuhjad saab teha
(vastavalt maalitud dekoratsioonide puudu-
misel) väga hästi ka nii, et kastidest ja mit-
mesuguseist mitmekandilisist esemeist lao-
takse lavale üles vastavad kõrgemad kohad
ja kaetakse need siis valge riidega või lig-
niiniga.

Teises vaatuses vajatakse ka juba paati,
mida saab kasutada kolmandaski vaatuses.
Selle valmistamisel tuleb silmas pidada, et
paadinina ja esimese poole peab tegema
võimalikult „loomulikus suuruses“. Paadi
pikkus ja tagumine pool aga ei ole enam
oluline, sest paadi võib laval asetada ikka
nii (kas ninaga publiku poole või tagumise
poole dekoratsiooni varju), et vaatlejad
näevad ainult paadi nina ja esimest poolt.
Paadi pikkust aitab varjata seegi, et paadile
on seatud puldaniist kate.

Kohtadel, kus paadi valmistamine ei ole
kuidagi võimalik, võib mängida muidugi ka
ilma paadita. Siis tuleb mängu korraldada
nii, et paat nagu oleks dekoratsiooni varjus,
kust ta publikule ei paista. Tallinna Töölis-
teatri lavastuses oli väga efektseks numb-
riks teise pildi lõpul paadi hukkumine.
Maalavadel selle läbiviimiseks puuduvad
muidugi vastavad võimalused ja siin tuleb
teise pildi lõpetamiseks kasutada dramati-
seerija poolt ettenähtud „teist lõppu“, mille
järgi paadi hukkumist publikule näha ei ole.

Dramatiseeringu kolmandas vaatuses on
kolm pilti. Esimese pildi lavaseadeldis ku-
jutab sama Tuisu talu õuenurka mis oli esi-
mese vaatuses esimeses pildis. Teine ja kol-
mas pilt vajavad rannadekoratsiooni Vörke
võrgumaja juures. Kuna nii esimene kui
ka teise ja kolmanda pildi lavaehituseks on
välisdekoratsioon ja kõik pildid mängivad
suvel, siis ei valmista nende seadmine ja
vahetamine enam erilisi raskusi.

Tegelasiks on dramatiseeringus:

1) Tuisu Jüri — umbes 60-aastane
järsuks lõigatud terashalli habemega ja pak-
sude kulmukarvadega, mille alt vaatavad
hallid rahulikud silmad, tüse rannataat ja
purjelaeva kapten, 2) Mari — ta naine,
ka 60 aasta lähedal, heasüdamlik ja hoolit-
seja rannatalu perenaine, 3) Kaarel —
nende vanem poeg, 30-aastane, tugev ja laia-
õlaline, töökas ja kokkuhoidlik randlane,
4) Kustas — nende keskmine poeg, 27-
aastane, tugev ja elurõõmus merimees, kes
6-aastase äraoleku järele tuleb koduranda
tagasi ja siin on teose peategelaseks, 5)
Lui — nende noorim poeg, 22-aastane,
köhn ja kahvatu, tiisikust põdev, 6) Viia
— Kaarli naine, umbes 28-aastane, tugev,
kaalukas ja jämedate säärtega rannanaine,
7) Ohtja Tooni — 19-aastane, sale ja
paenduv, vaikse ja tagasihoidliku iseloo-
muga, 8) Vörke Peeter — 65 aasta
üMBER, hallide juuste ja habemega ranna-
taat, käes veab teist jalga pisut järel, 9)
Leena — ta naine, üle 50-aastane ranna-
talu perenaine, 10) Villem — nende
poeg, 25-aastane tugev ja sõbralik ranna-
poiss, 11) Veere Aleks — 30-aastane,
tugev ja energiline randlane, kes suveti

Mälk-Särevi „Taeva palge all“ Töölise teatris. Simmu (R. Baumann), Priidu (E. Kivilo), Kustas (E. Parve).

töötab tuukrina, 12) Hilde — ta naine, 23-aastane, lõbus ning kergejalgne, pale hele, nagu polekski ta rannanaine, heledais silmis vallatus, huuled erepunased ja mänglevad, on Kustase „esimene armastus“ ja nüüd, ta tagasi tulles temaga uuesti suhteid luues, kujuneb tüki naispeategelaseks, 13) Tursa Simmu — 60-aastane lõbus rannataat, naljamees ja paraja koha peal

paraja sõna ütleja, 14) Kalamaja Priidu — 28-aastane tugev ja lõbus rannapoiss.

Kõik tegelastüübid on autori poolt joonistatud väga selgesti ning suure elulisusega. Nende karakterite erijooni leiab vajalisel määral juba dramatiseeringust, kuid romaaniga kontakti pidamine tüki lavastuse ajal annab nii näitejuhile kui ka näitlejale rohkesti lisamaterjali.

Jullo Talva.

Vestlusi „välismaalasega“.

Venelased näivad võistlevat meie tubakatehastega, sest nad saavad meile makсутa arvukal hulgal rabavingu. Mina aga patrioodina eelistan kodumaa saadusi ning kavatsen kiuste tõmmata paar ehtsat eesti sigaretti. Sooritan selleks oma järjekordse jalutuskäigu Feischneri kivitrepil. Sees koh-tan sõber Kahlusjuust, kes endasse süvenenuna on vajunud sügavasse tugitooli ning sirvib kohviklaasi kõrval asetsevat määratut fotode hunnikut.

— Tere, välismaalane!

— Tere! Tiitlid aga võiksid säilitada mõnele suuremale saksale.

— Luba ikka luba. Lugesin augustikuu „Arengust“, et oled sooritanud kuningliku retke Rootsi rahvusvahelise IFL laagrisse. Nüüd on sul muidugi selge rootsi keel ja kombed.

— Kindlasti! Õppisin hoolega kohvitasiga žongleerima püstijalu, ulatama naabrile üle laua noaga võid ja ütlema ise seejuures

puhtas rootsi keeles: „Jaa-ah!“ „Var so good!“ ja „Tack so mücket!“

— Kuidas rahuldab eesti kõhtu ka nende toidukaart?

— Kui peaksin sõitma veel kord, siis võtan kindlasti kaasa vähimalt kahekilose eesti leiva. Seal peab vaid rotina närama grammofoni-plaadi paksust leivakoorukest. Ja nende kuulus borridge, mida inglased ikka nii laulvalt palusid, ei seisa kuigi kaua eesti kõhus. Kuigi meid toideti eeskujulikult viis korda päevas, olime õhtul ikkagi näljased.

Kord hilisööl, jõudnud oma kamraadi-dega koju, leidsime laualt liitri pudelipiima. Olime rõõmsad, et meie maitset on tabatud, ja asusime pudelit tühjendama. Korraga ärkas unest inglasest korterikaaslane, tegi hirmus ehmunud näo ja kargas kuutõbisena voodis püsti. Kätega vehkides püüdis ta meile seletada, et see piim on tema. Haaras siis laualt peaaegu tühjaks joodud pudeli, pani selle oma voodi juure öökapiile ning ronis tagasi voodisse. Väljus aga sealt kohe, võttis piimapudeli ja asetas selle suure seinakappi keskmisele riiulile. Jälgisime põnevusega inglase toimingut, vägisi naeru tagasi hoides. „Sir“ saatis meile ebausaldava pilgu, ronis taburetile, asetas piimapudeli kõrgeima riiuli kaugemaisse nurga ning pööris kapiukse veel lukku. Nüüd alles võis piima peremees uuesti uinuda.

— Veel mõni koomiline sissekukkumine?

— Ühel banketil pidid kõik osavõtjad end tutvustama. Eestlased ütlesid oma päritolumaaks: üks — Estland, teine — Estoonia ja kolmas — Eesti.

Minu lauakaaslane, üks inglise daam, küsis hämmastunult selle tutvustamisviisi põhjust. Vastasin, et Eesti on küll väike maa, aga jaguneb maa-alalt kolme suure ossa: Estland, Estoonia ja Eesti, samuti kui neil Inglismaal on Irland, Scotland ja England. Pareerisin küll lauanaabri küsimise, kuid ei tea, kuidas suhtusid sellele seletusele teised.

Oleks hea, kui meie keelemehed ja kesk-koolid leiaksid ühise nimetuse meie kodumaale välismaal.

Külastades Örjanskoli, kus õpib üle 20

eri rahvusest välismaalase, hakkas kooli-pere meie austamiseks laulma eesti laulu „Mjeetsa leksid šaa ja mjeetsa leksin maa...“

Otse ehmunin algul ning pahvatasin naerma, sest nii koomiliselt kõlas see laul 20 keelemurrakus. Ja see oli ainuke laul mida seal eesti laululiteratuurist teati.

— Kuidas saite ise hakkama võõrkeel-tega?

— Suurepäraselt! Keskustelu oli harilikult inglise ja saksa keeles, kuid kõige tüüpilisem oli laagri oma keel — „keelte rosolje“. Näit.: Buona siera senjora! How do you to? Tack tack! I am sorry, that ich verstehe nicht...

— Kas oli ka arusaamatusi üksteise mitterõõmimisest?

— Väga vähe! Isiklikult pean tänama üht Stokholmi trammikonduktorit, kes mind maha ei lasknud õiges peatuskohas viimselt südaõiselt trammilt, vaid sõidutas mind linna teise serva. Et koju jõuda, pidin sooritama viiekilomeetrilise jalutuskäigu südaõöl.

Üks mägestiku rahva ennasttäis esindaja seletas mulle midagi murdelises inglise keeles. Mina aga ei taibanud kohe ta mõtet ja palusin öeldut korrata. Mehe kannatus oli aga lühike ning alahindavalt hüüdis ta mulle näkku: „Sprichst du deutsch!“

„Nein!“ karjusin nüüd mina omakorda vastuseks ja pöörasin selja.

Õige ebamugav oli külastada esmakordselt rootsi habemeajajat. Tööline võttis sõna tõsisest mõttest su pea kaenlasse ning hõõrus sulle pihuga vahtu lõuale. Pärast ra-seerimist pidid oma koonu veekraani alla kummardama, end ise pesema ja kuivatama.

— Missuguseid ebameeldivusi ja pettumusi veel läbi elasid?

— Rahakotile ei meeldinud sealsed sigaretid, sest neid pidid iga päev puhuma õhku vähimalt 1 kroni 50 sendi eest, kuid pettumust...?

Jaa! Inglased hävitasid ise selle kuulsa soliidsuse, milline kujutelm oli minusse istutatud juba koolis. Nad käitusid äärmiselt vabalt ja hooletult, tahaksin ütelda, meie mõistes isegi veidi lohakalt. Muidu olid nad aga väga sõbralikud ja toredad.

Küsitlesin ühelt inglise maadeteaduse õpetajannalt ta teadmisi Eesti kohta. Daam vastas avameelselt, et ta suurt küll ei teadvat, ja esitas siis mulle küsimuse: „Kas Eesti pealinn on Riga?“ (!)

— Võib-olla kahetsed, et kulutasid oma aega ja raha selleks reisiks?

— Kaugeltki mitte! Kahju oli vaid sellest, et ma ei võtnud rohkem Eestist kaasa häid ja odavaid sigarette. Kahju oli ka Hollandi hambaarstist, kes armununa, kuid tagajärjetult tiirles ühe eesti tütarlapse ümber. Kahju oli ka endast ja kõigist viiest eestlasest Sigtuna juures suplemisel. Pea-aegu terve omnibusetäis inimesi hüppas parvena lõbusalt fjordi ja tegi seal oma poolekilomeetrilise tiiru ujudes, eestlased aga paterdasid üksinda kalda ääres madalas ja usaldasid vaevalt ületada 20-meetrilise kauguse.

— Kuidas mõjus sinule see kuulus Sigtuna?

— Olin hämmastunud vanade eestlaste julgust ettevõtlikkusest ja vaprust. Nad pidid läbistama enne Stokholmi jõudmist tugeva kindlusena tunduvate skääride vahe, siis purjetama veel edasi mööda fjordi sügavale maa sisse 60 klm ning hävitama seal vaenlase pealinna.

— Ja sinu ilusaimad silmapilgud ja parimad elamused?

— Need olid koduses ringis istudes lõbusate rootsi tütarlastega ja kergitades kokteeli- ja veiniklaase keeluseaduse maal.

— Aga tõsiselt, tõsiselt!

— Tõsiselt oli üllas külastada kauneid looduslikke paiku, nautida Stokholmi ja Upsala kunstilisi vaatamisväärsusi ning lõpuks tunda end täiesti kodus võõral maal omapärase ja kauni looduse keskel, ümbritsetud kümnest rahvusest sõprade ringist.

— Kas kavatsed järgneval aastal veel kord külastada IFL laagrit?

— Kindlasti. Tule kaasa!

K. Laane.

Esimesi kogemusi Soome-Eesti õpiringidevahelisest kirjavahetusest.

Algatus selleks on tehtud ja nüüd võime tagasi vaadata juba esimestele tulemustele, kuigi need üldiselt ei ole veel kuigi suured ja laiapiiridelised. See on ka arusaadav, sest oleks raske ühtki suuremat üritust algusest peale arendada selle laiemate võimalusteni, liiati veel, kui see vajab rohkesti järjekindlaid püüdeid, kogemusi ja ka aega, et saada asjaosaliste ringkonnas suuremas ulatuses omaseks ja läbituntuks. Meil ei tarvitse siinkohal pikemalt kulutada sõnu selleks, et tõestada veel kord tihedamate sidemete loomise tarvet hõimumaade — Soome ja Eesti — vabahariduslikegi ürituste vahel, nagu see on tarviline ja tuntud teistel aladel. Selles oleme kindlasti veendunud ja põhjusega näeme selles üht tõhusaimat võimalust ja teed hõimusilla ehitamiseks ja sel teel oma kultuurivõimaluste ja -salvede rikastamiseks. On täiesti loo-

mulik, et vabaharidustöö rindel, ka hõimusuhete arendamisel, õpiringid ja neisse koondunud kultuuritahtelised enesearendajad on pioneerideks, teerajajaks.

Kuna seni on hõimuseid vabaharidustöö alal piirdunud vaid enam-vähem üksikute tegelaste kokkupuudetega hõimumaa vastavate üritustega, kes siis on olnud teerajajaks sel alal, on õpiringidevaheline kirja- ja töödevahetus, samuti isiklike kokkupuutevõimaluste loomine õpiringlasile selleks teeks, mis aitab siduda hõimuuirituses lajemat tegelaskonda.

Uus algav tegevusaasta peaks andma taas uut püüet ja tahtet, et see algatus võiks edasi areneda ja anda loodetud väärtuslikku vilja; selleks peaks andma tõuget ka kümnenda hõimupäeva vääriiline pühitsemine 15. okt. s.a. Aeg, mil põhjamaises looduses algab pimedus oma võidukäiku,

Mälk-Särevi „Taeva palge all“ Tööliseatris. Kaarel (A. Rebane), Jüri (A. Teetsov), Kustas (E. Parve).

peaks olema ühtlasi aga selle valguse kogumise ajaks, mil ammutame järjest uut jõudu kõigist vaimuvalguse allikaist, jagades seejuures vennalikult ka vastastikku üksteise vaimuvarasalvede sisaldust. See saab olla meile aiva kasuks, rikastavaks väärtuseks. Ja seejuures õnneks me ei tarvitse tunda, nagu oleks meist ühel ainult võtta ja teisel anda; tõeliselt, kuigi üks rohkem, teine vähem, võime rajada oma suhted vastastikkuse põhimõttele: kui üks võib avada teisele oma soliidseid kultuuri-varad ja kujunenud haridustöö-korralduse traditsioonid, võiks teine vahest pakkuda mõndki oma uutest, dünaamilisist avaldusvormide otsinguist, kuigi tihti rahutuist, veel alles paika leidmatuist ja paljuski veel suuremat järjekindlust ja kujunemist vajavaist.

Kirjavahetus Soome-Eesti õpiringide vahel 1937/38. teg.-aastal, nagu märgitud, pole olnud väga suureulatuslik. Võimalik, et vahest mõnelgi üksikjuhtumil pole leidnud nii mõnigi hea algatus küllaldaselt vastukaja ja rahuldust. See aga ei tohiks olla sellest algatusest loobumise põhjuseks,

ja seda arvamist polegi keegi avaldanud. Saadud andmeil on Eesti poolel olnud esimesel aastal 6 kirjavahetust üritanud õpiringi, neist üks (L.-Mõisaküla) isegi väga intensiivne. Algaval teg.-aastal peaks see üritus haarama veelgi laiemat õpiringide peret mõlemal pool Soomelahte.

Peale isikliku kirjavahetuse, mille võimalusist ja kogemusist kirjutab eraldi A. Kelder, vajavad kindlasti arvestamist ja kasutamist teisedki kultuurisuhted ja koostöö võimalused. Neist tahaksin eriliselt märkida näiteks vastavate tegelaste tihedamat isiklikku kokkupuutumist töö juures, nagu see näiteks kooli pedagoogika alal mitmesugustel kongressidel ja kursustel on muutunud hinnatavaks traditsiooniks. Meenu-taksin siin heal meelel mõningaid samalaadseid juhtumeid ka vabahariduslike ürituste alal, vastastikkuseid külastamisi ja esinemisi, nagu näiteks II Eesti üleriigiliste õpiringide päevade puhul prl. mag. Helli Suomise külastus ja ta vastav sisukas esinemine Soome õperingide korraldusest. Sellelaadseid võimalusi peaks leiduma edaspidi veelgi rohkem. — Ikka leiab üle lahe

pakutav külakost avatud kõrvu ja südameid, ja see on kindlasti ka innustav ja mitmeti rikastav kultuuritegelasile ja teisile.

Samuti oleks vajaline, kui edaspidi, eriti näiteks üldiste õpiringide päevade puhul ja ka muil juhtumel, võimalduks korraldada vastastikku õpiringlaste ekskursioone hõimumaale, mis looks lähemaid isiklikke sidemeid ja elavamaid muljeid hõimumaast ja selle kultuurist.

Peale isikliku kirj vahetuse õpiringides tuleks ka ühiseid tööde, oma ajakirjade jne. vahetust õpiringide vahel. Igale õpiringile peaks olema heaks ja huvitavaks toiminguks ja vahelduseks — koostada ühiselt albumeid, mis võiksid sisaldada materjale ja ülevaateid õpiringi enda tegevusest, kuid

ka ümbruskonna ja kogu rahva kultuurielust, õpiringlaste endi vaimusünnitusi, joonistusi, pilte jne. jne. Veelgi rohkem rõõmu ja huvitavat, kuid ka sisukat elamust valmistaks sellesisuliste ühissaadetiste saamine hõimumaalt. Nende saabumisel võiks siis korraldada ühiseid vaatlemisi ja lugemisi, mis oleksid tegelikult väärtuslikuks hõimumaa tundmaõppimise võimaluseks ja heaks õpiringitöö enda mitmekesistamise avalduseks.

Sellelaadseid võimalusi leidub tegelikult rohkesti. Need on väärt, et tehtud algatusele edaspidi mõlemal pool Soomelahte pühendada tõsist ja järjekindlat tähelepanu ja sellele üritusele võita uusi kaasategijaid.

Mitmesugust.

Kõigile raamatukogutegelasile ja -sõpradele.

Meie maa nõuab tungivalt raamatukogude kiiret ja tõhusat tõusu. On vaja teha kõik selleks, et raamatukogud muutuksid sellaseiks nagu nad peaksid olema: muutuksid tõelisiks rahva hariduse koldeiks. On ju meil kui väikerahval eriti vajaline hoolitseda rahvahariduse taseme tõstmise eest, sest ainult selle kaudu saame olla võistlusvõimelised suuremate rahvastega, ainult sel teel saame tõsta ka oma majanduslikku ja põllumajanduslikku toodangut. „Rahvaharidus on see tee, mille kaudu suurendame oma rahva elujõudu“, tähendas Riigivolikogu esimees prof. J. Uluots oma sõnavõtu raamatukogunduse kongressil. Kava kindla vabaharidustööga suudame palju ära teha rahva hariduse taseme tõstmiseks, ja mis on sealjuures veel tähtsam ning vajalisem kui raamatukogu?

Ka meie riigijuhid on omistanud raamatule väärilist tähelepanu, andes sellele tähtsa koha tänapäeva ühiskonnas. Nii märkis meie lugupeetud president K P äts oma RA kõnes:

„Ilma raamatuta ei toida me oma vaimu,

ei saa tõusta kultuuriliselt kuigi kõrgele. Ainult see rahvas, kes võib niisugusest vaimutagavarast nagu raamat saada ilmlõpmata uusi mõtteid, uusi tundeid ja äratust, läheb kultuuriliselt edasi“.

Ning edasi tähendas härra president rahvamajade ja seltside kohta:

„Mitte üksi need ei tarvitse puhtad ja valged olla, vaid neis peavad kokku kogutud olema vaimuvarasalved meie mineviku ja tuleviku valgustamiseks, ja need on — koolide ja seltside raamatukogu.“

Meil tegutseb maal umbes 700 avalikku raamatukogu, neist 390 raamatukogu ülalpidajaks on E. Haridusliidu liikmeskonda kuuluvad seltsid. Raamatukogude võrgu loomisel püstitati tähised: tuleb hoolitseda rahvahariduse tasapinna suurejoonelise tõstmise eest hea raamatukogude võrgu kaudu. Kuid võib julgesti ütelda, et kahjuks rõhuv enamik raamatukogudest ei ole suutnud end seni veel nii korraldada,

Marie Kalbek.

Kutselist tegevust algas 1910. a. Estonias. 1914.—1916. a. Berliinis konservatooriumis. 1916.—1918. a. näitleja „Estonias“, 1919.—1922. a. „Vanemuises“. 1922.—1927. a. näitleja ja näitejuht „Endlas“. 1927.—1935. a. õppinud ja esinenud välismaal: Itaalias, Soomes ja Lätis. 1936. a. Haridusliidus näitekunsti instrktor (konsulent). Kunstnike kutseõiguste seaduse põhjal registreeritud näitekunstnikuna.

Karl Merits.

Minu esimesed sammud teatrilaval toimusid Narvas, kus veetsin oma lapse- ja nooremehe-aastad. Sünnilt aga olen mulk.

Tallinna siirdusin 1910./11. a. ning hakkasin kohe mängima K. S. „Valvajas“, „Lootuses“ ja „Pandoriinis“ asjaarmastajana ning hiljem pool kutselisena, kuna mulle ka palka makseti.

„Estonia“ uue tearimaja avamisel (1913. a.) kutsus Topman mind operetikoori kutseliseks lauljaks. Hakkasin varsti osi saama, nii operetis, draamas kui ka ooperis. Siis olen veel töötanud Pärnu „Endlas“ ja Viljandi „Ugalas“, kunstilise juhina, näitejuhina, näitlejana.

Julius Talpsepp.

Sündisin 13. märtsil 1906. a. Rakveres. Lõpetanud Rakvere õpetajate seminari. Õpetajaks-koolijuhatajaks olnud kuus aas-

tat. Juhatanud mitmeid laulukoore ja õpiringe ja võtnud vabahariduslikust tegevusest maal mitmeti osa. Lavakutselise hareduse omandanud Eesti Draamastuudio Teatrikooli lõpetamisel. Näitlejana töötanud Eesti Draamastuudio teatris neli aastat.

Eesti Haridusliidus ametis näitejuht-instruktorina alates 1935. aastast. Maanäitejuhtide Ühingu juhatuse liige. Praegu E. V. Tallinna Konservatooriumi lauluosakonna kõrgema kursuse üliõpilane. Kunstnike registreerimise seaduse all Haridusministeeriumis registreeritud.

Haldur Lepamäe.

Sünd. 12. 10. 1904 Läänemaal. Lõpetanud õpet. seminari ja olnud filosoofiateadusk. üliõpilane pedagoogilisis aineis.

Alates kooliõpilasena tegutsenud paljudes seltskondlikkudes organisatsioonides liikmena ja juhatajana, nii majanduslikes, sportlikes, hariduslikes org-ides kui ka resohvitserina omakaitse alal; juhatanud ja mänginud laulu- ja muusikakoorides ning näitetruppides; võtnud osa mitmesuguste kohalike ja maakondlike päevade-pidustuste korraldamisest ja organiseerimisest; organiseerinud ja propageerinud vabahariduslikku endaarendust ja rahvakasvatust rahvaülik. liikumisenä.

Kutsutud E. Haridusliidu juure Riigi Hoolekandekooli vanema õpet.-kasvataja kohalt, kus olnud 11 a. Õpetajana töötanud üldse 14. a.

et nad võiksid täita osaliseltki neid kõrgeid ja vastutusrikkaid ülesandeid, mis raamatukogudel lasuvad. Takistusiks on olnud mitmesugused asjaolud, kuid ei saa siiski jätta nimetamata ka huvi ja armastuse puudumist asja vastu, mis omakorda on tingitud puudulikest selgitustööst ja propagandast.

Raamat peab omama meie igapäevases elus sama tähtsuse mis iga teine tööriist. Ja raamatut peame õppima ka samaselt armastama.

Et selleni jõuda, see nõuab veel palju tööd ja tugevat ning teadlikku ühispin-

gustus ning kontakti loomist kõikide nendega, kelledele on raamatukogude asi südamelähedane, kelledele kuulub otseselt hoolitsemine raamatukogude hea käekäigu eest ja kellelel on võimalus kuidagi muul viisil kaasa aidata asja edasiviimiseks. Sel teel suudetakse ületada kergemini raskused ja takistused.

E. Haridusliit on püüdnud hoolitseda selle eest, et kasvatada rahvas „janu“ raamatute järele. Käesoleval tegevusaastal tahab aga liit senisest suuremat tähelepanu pühendada raamatukogudele maal.

Me kõik teame, et meie raamatukogude kasutamine lugejaskonna poolt on loid.

Uusi tööjõude E. Haridusliidus.

Marie Kalbek.

Karl Merits.

Haldur Lepamäe.

Julius Talpsepp.

Liit tahab tõsist tähelepanu pöörda meie avalike raamatukogude elavama kasutamise propagandale. Tuleb teha kõik selleks, et maal raamatukogude ümber koonduksid kõik kihid, et rahvahulgad teeksid raamatukogud oma südameasjaks ja et raamatu järel tuntakse tõsist vajadust ja seda ka osataks kasutada nii töös kui ka endarendamiseks.

Selgitustööd (propagandat) kavatseb liit teha nii raamatukogude tegelaskonnas kui ka lugejate hulgas, korraldades raamatukogunduse koosolekuid üksikute raamatukogude juures kui ka raamatukogunduse päevi maakeskusis ja maakonnalinnades.

Oma ülesannete täitmisel E. Haridusliit tahab töötada kontaktis kõigi nendega, kes tegelevad raamatukogudega, kõigi nendega, kellede ülesannete hulka kuulub raamatukogude eest hoolitsemine, ja kõigi nendega, kelledel on huvi ja head tahtmist aidata kaasa raamatukogunduse taseme tõstmiseks, lootes seda, et neil kõigil leidub head tahtet kaasatöötamiseks, aidates sel teel kaasa meie rahva tuleviku kindlustamiseks.

Nimetame siin esijoones raamatukogujuhatajaid-õpetajaid ja vallavanemaid, kellede poole pöördume otseselt.

Raamatukogujuhatajad! Teie olete palju ära teinud meie raamatukogunduse tõusuks. Kuid tööd on veel palju teha. Teie olete raamatukogu hingeks. Algate kohtadel asju, mis aitavad elustada raamatukogu kasutamist; korraldage kohtadel raamatupropageerimiseks koosolekuid, kirjanduslikke kohtuid, valguspildiõhtuid, vaidlusõhtuid jne. Siin leidub väga palju võimalusi raamatukogunduse koosolekute mitmekesistamiseks.

Püüdke leida võimalusi luua olukordi, et raamatukogudest ammutataks maksimaalselt seda, mis sealt on võimalik heal juhtumil üldse saada.

Kui vajate nõuannet ja kaasaabi, pöörduge liidu poole. Liit püüab alati oma jõududega kaasa aidata vajaliste

algatuste läbiviimiseks, saates välja kõnelejaid ja võimaldades ka võimaluse piirides kohapealset nõuannet.

Iga raamatukogujuhataja püstitagu nõue: vähimalt kaks suuremat raamatukogunduse koosolekut käesoleval tegevusaastal.

Koolijuhatajad-õpetajad! Tänapäeva koolitöö nõuab teilt peaaegu kogu energia. Kuid süiski on teile südamelähedased küsimused, mis on seotud üldise rahvahariduse taseme tõstmisega ka väljaspool kooli. Kasutage igas sõnavõtus mõni sõna ka selleks, et rõhutada raamatu tähtsust tänapäeval igapäevaseski töös, et tekitada „jahu“ raamatute järele, et juhtida laiemaid hulki raamatukogude juure. Püüdke leida võimalusi igati kaasa aidata raamatukogunduse koosolekute korraldamiseks ja nende heaks kordaminekuks ning algatamiseks.

Vallavanemad! Eeskujulik kasvatusasutused — koolid — ja hästisisustatud ja hästitõotavad raamatukogud on valla auks ja uhkuseks, mis tõendab omakorda valla rahva väarikat elujõudu. Raamatukogud on baromeetrik, mis näitab ümbruskonna kultuuritaset.

Teist oleneb see, missugustes ruumides asuvad raamatukogud, kuidas on lugu raamatukappidega, raamatukogu juhataja tasuga, uute raamatute juuremuretsemisega jne.

Paljud vallavanemad on leidnud võimaluse viimaseil aastail sel alal palju ära teha. Võimalusi selleks leiduks.

Tuleb kõik teha selleks, et teostada meie suure raamatusõbra president K. Pätsi sõnad:

„Eesti rahvas tunneb ennast vaba rahvana, nüüd katsume ka teoga näidata, et oskame hinnata seda, mis igal haritud rahval peab olema, see on raamatusse pandud tarkust ja tõesid, raamatusse seatud elu, raamatust väljavoolavat ilu ja kõrgust.“

Eesti Haridusliit.

K. Pastak 70-aastane.

21. juulil s. a. sai end. Vaivara kihelkonnakooli juhataja ja juhtiv seltskonna tegelane Karl Pastak 70-aastaseks. 9. okt. Vaivara seltskond korraldas talle austusaktuse, mis kujunes väga südamlikuks koosviibi-

miseks endise koolijuhataja ja ta õpilaste ning kohalike seltside tegelaste vahel.

Vähe on olnud meie õpetajate keskel sellaseid tegelasi nagu seda oli K. Pastak Vaivaras. Olles kihelkonnakooli õpetaja ja juhataja 1889. a. kuni 1917. aastani ta viis selle õppeasutuse taseme õige kõrgele ja mõjutas kooli kaudu peagu kogu Alutaguse kultuurilist arengut. K. Pastaki töö aga ei

piirdunud ainult koolitööga. Ta mõju ulatas ka kogu seltskondliku ja avaliku elu kujunemisele. Karskusseltsi „Külvaja“ esimehena oskas ta selle seltsi elu juhtida nii, et „Külvajast“ sai kogu ümbruskonna vabaharidustööd korraldava organisatsioon. Hoiuja laenuühisuse esimehena ta rajas selle asutuse tervele ning tugevale alusele, nii et veel nüüd, aastakümnete järele, ühisuse esindaja tunnistas, et nad elavad veel praegugi K. Pastaki „vaimsetest protsentidest“. Ja tema kaastööl asutatud Põllumeeste Selts oli sel ajal kaugemategi põllumeeste juures üks lugupeetavaimaid organisatsioone.

Kui Vaivaras algas rahvamaja ehitus, siis oli K. Pastak see, kes seltskondlikud organisatsioonid viis niisugusele ühistööle, et selle töö tulemusena kerkis ennesesisevuseaegsetest rahvamajadest parim.

Kui 1905. a. ärevad ajad töid palju paha nii mitmetesse kodumaa nurka, siis tuleb suurel määral just Pastaki teeneks lugeda seda, et Vaivara kihelkonna rahustamiseks kohale saadetud sõjaväe osad saadeti tagasi enne karistuskäikude teostamist ja et ärritatud meeled rahustusid mõlema poole järeleandmisel.

Arvestades ülaltoodut oli ka juubeli puhul Vaivara suur rahvamaja saal täis juubilarile austuse avaldajaid. Teenete eest koolija seltskondliku tegevuse alal andis juubilarile üle teenete tunnustamise kirja peainspektor M. Raud ja maavalitsuse esindaja inspektor Linsi õnnitles teda kui endist parimat õpetajat Virumaal. E. Haridusliidu poolt tervitas E. Vender. Kohalike organisatsioonide esindajaid, juubilarit tervitajaid, oli aktusel õige rohkesti.

Jäävaks mälestuseks juubilarist ja eeskujuks praegusile ning tulevasile töötajale hariduspõllul paigutati rahvamaja seinale juubilarit pilt.

Ev. V.

Mõne päeva pärast . . .

Mõni päev pärast „Arengu“ käesoleva numbril ilmumist algab töö rahvaukoolides — meie vabaharidustöö ja noorsoo juhtide koolides. Neid on meil kahjuks ainult kaks: Kundas Virumaal ja Ravilas Harjumaal.

Seltside tegelased! Hoolitsege selle eest, et nendes õppimise võimalusi kasutataks viimseni. Ärge jätke nendes koolidesse ühtki vaba kohta. Kõik seltside tegevusalad vajavad juhte, ja need on ainukesed õppeasutused, kus meie noored tegelased

saavad teoreetilist ja praktilist ettevalmistust seltskondlikuks tegevuseks. Paljud seltsid on leidnud võimalusi anda oma noorile tegelasile väikesi stipendiume õppimiseks rahvaukoolides. Kus leidub nendes koolides minna tahtjaid — katsutagu seal leida mõnikümmend krooni nende virgutamiseks. Ja seal kus noored ise ei ole tulnud selle peale, juhitage nende tähelepanu sellele.

Ev. V.

„Kunstnik jumala armust.“

On tõsi, et mõnigi anne on vastavate võimaluste ja kooli puudusel jäänud tõusmata selle tasemeni, kus ta võinuks anda väärtusi üldsusele, samal ajal, kui teisel jälle nii mõnigi andetu trügib edasi ja kõrgemale ning saab selleks nimeliselt, milleks teine oleks otseku siundinud. Umbes sääraseid mõtteid tekivad mõnikord, näiteks maal matkates, kõnetades mõnd lihtsat ja tagasihoidlikku, kuid siiski mitte igapäevast inimest.

Üks seesugune on vana Räni Juhan, umbes 65-aastane talutaat Võrumaal, otse Petserimaa rajal. Ta on kuulus nikerdaja laias ümbruskonnas mõlemas nimetatud maakon-

suguse mehe kohalik kuulsus äratas tähelepanu ning ahvatles teda külastama.

Kitsas metsarada jõuab viimaks põldude vahele; kõrged mäeseinad kergivad siin su ees kohati üle metsalatvade ja tõstavad sind vaatama üle liivakallaste vahel põikleva Piusa Petserimaa lavamaastikulegi. Kaunis on siin. Mis ime siis, et see on sisendanud usku ilusse nii mõnessegi siinsesse elanikku.

Ühe sellase mäe hõlmast puude vahelt paistab terve summ väikesi õlgkatusega hooneid. Kuidagi mahajäetuina ja pisut laostunuina tunduvad nad. Siin vana Räni-Juhan elabki oma pooleldi üksildast elu, naiseta ja pereta, kaaslaseks teine vanainimene — surnud venna naine. Viimase leiamegi ükselävelt imetlemas ootamatute külaliste tulekut. Kuid peagi sigib sõbralik jutt. Meile näidatakse isegi „kunstniku“ töid, mis on asetatud kambri akna all asetsevale astmelisele alusele. Nähtavasti pole nüüd, palaval heinaajal, aega tegelda kunstiga, seepärast on nikerdusile tekkinud pakult tolmu. „Näe, om siin järgi jäänü ainult mõni ütsik; kõik paremba umma är' viidü“, nii seletab vanaeit ahju mantl järlit. Kuid siiski, siin see olevat autor ise mütsiga, mis on voolitud eraldi, nii et selle võib peast äragi võtta, siin tema kõrval „kunstniku“ isa, kõrgemal aga mitte keegi muu kui Kreutzwald, Martin Luther ja end. Vastse-liina pastor Maasing. Ülejäänud aga on enamasti lõunamaised loomad ja palmid. Isehakanu kohta on töö päris korralik, igatahes tõendab see, et nende autoril ei puudu vastav säde hinges ja taip peas.

„Kus on siis meister ise?“ pärime.

„Tä üks mõtsan om — haku raguman. Kui herrä tahtva, ma või tä ka kodo hõigatä.“

Hõigatigi siis, ja jääme ootama.

Tüki aja pärast tekkiski õue kõhnavõitu vanamees, kaabu silmil ja käsisaag kaenla all, uurides teraselt võõraid, et — mis asja neil linnahärradel siis õige olekski.

Kuid peatselt veereb jutt üsna ladusalt tulija lemmikalal: ta kunsti kohta. — Juba poisikese-põlvest on ta tunnud huvi niker-

Räni Juhan oma teoste keskel.

nas. Ta on pühapäevainimene, kelle juure tullakse pühapäevalis asjus, mida argipäevaaskeldus ju kuigivõrd ei hinnata. Kui näiteks jõukam Petserimaa peretütar peab pulmi, siis tuttavad tellivad talle kingiks mingi kaju-nikerduse ikka Räni-Juhanilt; tuleb neidki, kes soovivad saada mänguhobust ristipojale jne. Olevat viidud tema kunstiloomingut kiriklassegi, ja vana Räni-Juhan teab, mis sobiks näiteks koolijuhatajagi töölauale kaunistuseks. Kuid seejuures pole ta peale paari aasta vallakooli pinkide kulutamise saanud rohkem koolitarkust, rääkimata kunstilisest haridusest. See-

damise vastu, 8-aastasena on ta teinud juba savipille ja hiljem lõikunud puust igasuguseid loomi. Juhatust aga pole ta mingisugust saanud, küll aga hurjutamist asjata ajaraiskamise pärast. Oma tööd, millest nähtud näidete järgi nii mõnedki on väga kujutatavat iseloomustavad, on ta teinud peamiselt kõik mälu järgi. Mees jutustab, kuidas kord metsahärra kutsunud ta enda juure ja tahtnud, et Juhan nikerdaks talle metskitse kuju. Ta teinudki selle ainsa vaatamise järele kitseaia juures, sest nagu „kunstnik“ ise seletab, kuju peab olema juba vaimusilma ees enne kui teda hakata

tegema. Puu suhtes pole ta teinud suurt valikut, samuti on tööriistaks olnud vaid taskunuga. Noorena on ta teinud palju seda tööd, nüüd aga vanana, „enam ei viitsi.“

Ladusasti veereb jutt, ja otsekui selle läiteks süütab vana Juhan piibus omakasvatatud tubakat. Et tuntakse huvi ta püha-päevatöögi vastu ja saab sõnakese vestelda sellest, see nähtavasti meeldib vanale. Lahkudes lubab ta, kui jälle saab mahti suvistest töödest, nikerdada mõne lauaehte usutlejailegi. — Küll tema ise juba teab, „mis om seisuse kohane.“

Karl Laane

Raamatu-Nädal 4.—11. dets.

12. okt. nõupidamisel Tallinnas otsustati korraldada Raamatu-Nädal, mis toimuks 4.—11. dets. k. a. Nädala ülesanne on juhtida raamatupropagandat laiematesse rahvahulkadesse, koondades kogu avalikkuse tähelepanu üheks nädalaks raamatule. On valitud just jõulueelne aeg seepärast, et propageerida ka raamatute kinkimist, ja jõulud pakuvad selleks hea võimaluse. Lisaks sellele tahetakse jätkata raamatute annetamise propagandat (koolidele ja avalikkudele raamatukogudele) ja teha selgitustööd koduraamatukogude asutamiseks. Nädal peab kujunema ka raamatute ostmise aktsiooniks. Nõupidamisel tähendati, et tänava sügis on raamatute ostmise poolest kõige vaiksem. Põhjusena märgiti seda, et raamatukogud pidid saama käesoleval aastal raamatuid eriti soodsa hinnaalandusega ja nüüd oodatakse seda. Vahepeäl on aga selgunud, et riigi eelarve ei saa võimaldada sellist soodustust raamatukogudele. Vallavalitsustes aga seisavad endiselt raamatukogudele määratud summad kasutamata. Tähendati, et raamatunädal peab hoolitsema ka selle eest, et need summad leiaksid täielikku ärakasutamist eelarveaastal, muidu võivad minna need summad raamatukogudele kaotsi.

Nädal algab Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis korraldatava piduliku aktusega, mis antakse ka edasi raadio teel, et võimaldada ka maal aktuse kuulamise korraldamist. Tartus ja Tallinnas korraldatakse raamatunäitused ja suurejoonelised raamatuloteriid. Maa keskustes korraldatakse ligi 300 aktust. Raamatu propagandaks tõmmatakse kaasa raadio, ajakirjandus, koolid ja omavalitsused. Nädala teostajatena tulevad maal arvesse: omavalitsused, seltskondlikud komiteed, konvendid, hariduslikud seltsid, raamatukogud, kirikud, kaitseliit, ühiskauplused jne.

Nõupidamisel moodustati 17 liikmeline juhatus järgmises koosseisus: A. Veiler (Kirjastajate ja Raamatukaupmeeste Ühing), M. Jürna (E. Kirjanike Liit), E. Vender (E. Haridusliit), A. Kiviste ((E. Kirjastajate Liit), pr. E. Steinman (E. Naisliit), A. Keller (ÜENÜ), J. Taklaja (E. Ajakirjanike Liit), E. Oja (E. Haridusliit), K. Koljo (ERK-ide Liit), V. Horm (E. Õpetajate Liit), E. Nugis (Põllutöökoda), E. d. Hubel (Kirjanduse Sihtkapitali Valitsus), K. Kesa (Riigi Ringhääling), K. Kadak (Propaganda Talitus), ja A. Leinjärv, J. Jaik ning J. Aavik (Haridusministeeriumist).

„A R E N G“ on ainus vabaharidustöö ajakiri.

Dekoraatorid kontrolligu ka dekoratsioonide korrashoidu.

Peab uhkusega ütlema, et meil on ka toredaid ja ruumikaid rahvamaju. Need on peamiselt uued. Möödunud sügisel oli mul võimalus nendega lähemalt tutvuda. Enamik külastatud rahvamajadest kannatas peamiselt kahe puuduse all: 1. üldine korralagedus ja puhtuse puudulikkus ning 2. näitelava seadeldiste ja dekoratsioonidega hoolimatu ja lohakas ümberkäimine. Käesolevas tahan puudutada viimast — dekoratsioonide — asja.

Ringreisil võis tähele panna seda, et paljudes kohtades, kus olid valmistatud uued dekoratsioonid aasta või paar tagasi, olid need selle lühikese aja jooksul asjatundmatuse ja hooletuse tõttu muutunud juba kõlbmatuks või sellasteks, nagu oleks neid juba paarkümmend aastat närinud ajahammas. See on lubamatu. Alati aga ei ole see tingitud üksi lohakusest, vaid sageli ka asjatundmatusest, näiteks lavaseadeldiste alal. Selle kõige vastu tuleks leida abinõusid.

Kas ei annaks end teostada järgmine kava: Haridusliit oma dekoraatoritega on seni hoolitsenud maanäitelavade sisustuse ja dekoratsioonide eest. On kuski Haridusliidu dekoraator dekoratsioonid valmistanud, siis jääb see lava hiljem selle dekoraatori järelevalve alla. Ta käib ja vaatab need

dekoratsioonid ühe aasta pärast uuesti üle, kontrollides, kas dekoratsioonidega on korralikult ümber käidud, ning andes ka vajalisi näpunäiteid ja kõrvaldades lavaseadeldises esiletulnud puudused. Tuleb sageli ette, et lavaseadeldise valmisaamisel töötab lava hästi, kuid hiljem tulevad esile puudused, millede õigeaegne mittekõrvaldamine võib kogu lavaseadeldise täiesti hävitada. Selle juures võiks ka sündida dekoraatori poolt vastav hindamine, et kui hästi või halvasti mingi selts või ühing on suutnud oma näitelava korras hoida. Seega muutuks lavadekoratsioonide asi ka dekoraatorile palju südamelähedasemaks.

Ja edaspidi olgu nii, et näitelava jaoks saavad toetust esimeses järjekorras need seltsid, kes on osanud oma lava nõutavalt korras hoida. Teinekord on otse silmakriimustavalt valus näha, kuidas on ümberkäidud verivärskelt valmistatud lavaesemetega.

Nii oleks tabatud korruga kaks kärbest: esiteks hakatakse hoolitsema peremehelikult uute dekoratsioonide eest ja teiseks kujunevad meil välja eeskujulikud ja hoolsad lavad. Kõigele sellele hooandjaks oleks võistlusmoment mille tekitaksid dekoraatori poolt tehtud hinnangud.

Maanäitejuht.

Hariduskonsulendi Karl Laane töö statistikat 1937. a. aprillist kuni 1938. a. maini.

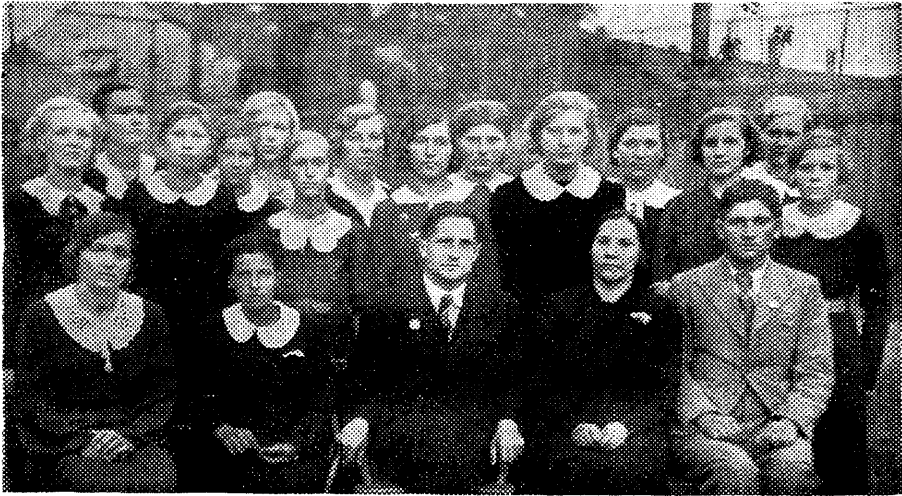
Märgitud aja jooksul on konsulendil olnud kokku 138 eri esinemist, mil ta on esinenud 219 loengu või kõnega ligemalt 12.000-le (11.790) kuulajale, mis teeb keskmiselt 85 kuulajat esinemise kohta. Seejuures on suuremateks kuulajate arvudeks olnud 550 (Tõrva rahvamaja juubelipidul) ja 250 (tavalisel ringreisiloengul Lauras, Petserimaal). Üldiselt on huvi loengute vastu olnud õige elav; eriti osavõturohked on need olnud Petseri- ja Saaremaal, kuna nii mõneski jõukamas kohas on huvi olnud hoopis unisem.

Maakonniiti on konsulendil olnud nimet. aja vältel esinemisi järgmiselt: Har-

jumaal — 34, Virumaal — 25, Petserimaal — 14, Järvamaal — 13, Võrumaal — 13, Saaremaal — 12, Läänemaal (peam. Hiiumaal — 10, Viljandimaal — 9, Tartumaal — 4, Pärnumaal — 3 ja Valgemaal — 1.

Teemade valikult on esinemised olnud mitmekesised.

I Kõige rohkem on olnud esinemisi vabaharidustöö-küsimuste alal — 110 esinemist, kusjuures oli loenguid järgmistel teemadel: 1) Rahvahariduse ülesanded ja võimalused — 65, 2) Öpiringidest ja nende töökorraldusest — 27, 3) Mis kasu on haridusest? — 8, 4) Meie rahvaharidustöö areng,

Rannu õpiring „Edu”. Teine vasakult õpir. juhat. prl. E. Kallas, hariduskonsulent K. Laane, õpir. laulukoori juhat. õp. pr. Lodi.

tänapäeva ülesanded ja vormid — 5, 5) Seltskondl. tegevus maarahva kultuuritegurina — 2, 6) Seltsk. tegevus kultuurivaldusena — 2 ja 7) Hariduslike org-ide tegevusülesanded ja võimalused — 1.

II Noortele eriti*) oli esinemisi 10; järgm. teemadel: 1) Tänapäeva noorsoo kultuurilisi ülesandeid ja teid — 2, 2) Noorsoo osa ja ülesanded vabaharidustöös — 2, 3) Noorterühmade ülesandeid ja nende arendamise võimalusi — 2; 4) Milleks ja kuidas teenime oma vaimu?, 5) Milleks töötavad noored oma ringides?, 6) Haridustöö väljaspool kooli, 7) Vajadusi ja võimalusi enesearendamiseks pärast kooli lõpetamist.

III Mitmesuguseid teemasid — 99 korral:

1) Matkalt hõimumaale Soomes — 2, 2) Tundkem oma kodumaad! — 14, 3) Kodukultuuri osa ja ülesanded — 7, 4) Mõtteid Vabariigi aastapäeva tähistel — 2, 5) Miks austame emasid? — 2; 6) Kodu- ja omakultuuri ülesanded rahva elus, 7) Milleks ja kuidas teostame omakul-

tuuri?, 8) Õpetajate osa seltsk. tegevuses, 9) Raamat meie igapäevase sõbrana ja puhkepäevade sisustajana, 10) Miks ja kuidas lugeda teaduslikku kirjandust? 11) Eesti vaimse kultuuri arengutee (ajalugu), 12) Kuidas käitume kaasinimestega?, 13) Lõikusemõtteid majanduslikul ja vaimse kultuuri alal, 14) Rahvamaja kultuuritegurina ja võimalusi selle rajamiseks, 15) Rahvamaja kui kultuurikolle (aktusekõne Tõrvas), 16) Aktuaalseid kultuurielu sündmusi — 2.

Neiks esinemisiks on kulunud kokku 301 tundi, mis teeks välja 12,5 ööd-päeva kõnelemist. Loengute puhul on konsulent matkanud 8028 km, kasutades selleks mitmesuguseid liiklemisvahendeid järgmiselt: raudteed (37 korral) — 4990 km, omnibusi ja autosid (47k.) — 2035 km, hobuseküüti (62 k.) — 698 km, jalgsi (18 k.) — 163 km, laeval ja mootorpaadiga (6 k.) — 98 km, ja jalgrattal (3 k.) — 44 km.

Viina väljapressimine maapidudel.

Kevadel ilmus ühes Tallinna päevalehes L. Laja allkirja kandev artikkel maapidade kohta, pealkirjadega „Viina väljapressimine maapidudel. Kui välja ei pane, jääb näitemäng pooleli.“ Selles artiklis on käsitatud

maapidude asja kohutavalt mustades ja massendavates värvides. Kahjuks aga ei ole märgitud kohta, kus kirjeldatud väärnähtus on esile tulnud. Olgu väljavõtteid sellest artiklist.

„Viimaseil aastail (minu sõren-

Karja algk. noorte ühingu õpiring Saaremaalt. Keskel õpir. juhat. A. Koel.

dus) on märgata ühe uue veel ülbema alkoholi rünnaku tekkimist meie seltskondlikus elus. On laialt (minu s.) levinud komme, et näitemängus esinejad tingivad peo korraldajailt ette välja kindla kontingendi viina. On isegi juhtumeid, et keset näitemängu kaubeldakse varem kokkulepitud viina normile lisa ja ähvardatakse vastasel korral mängu katkestamisega. Seesugune välja-kaubeldud viinanorm ühes suupistitega on mõnel juhul teinud välja kuni 5 kr. iga näidendis esineja kohta. — Maaseltside tegelaste peale on tulnud uus kohustus — käia enne pidu viinapoes, et tuua tegelastele nende viinaportsjonid.“

Pilt sellest osalisestki väljavõttest jääb juba nii kohutav, et hirmu ajab peale paljas mõttekujutuski sellest, et kui oleksin sattunud sinna peole. Ja järeldus sellest on, et maapidu pole muud kui joojate inimete lallutamine näitelaval. Autor armastab veel rõhutada, et see on laialt levinud komme ja teiseks just viimaseil aastail esile kerkinud. See teeb asja veelgi kohutavamaks. Targu jätab aga autor need kohad siiski nimetamata.

Üks on kindel: mainitud kirjutus on igatahes väga raske hoop maanäitlejaskonnale ja tujuhävitav neile, kes on oma südameasjaks teinud maateatri ülesehitamise. Olen

ka üle 12 aasta töötanud maal näitejuhina ja võrdlemisi palju käinud vaatamas maalavade ettekandeid üle kogu riigi, aga ma ei ole küll sellaseid asju näinud ega ka kuulnud, muidugi õnneks, millest artiklis pajatatakse. Kui on esinenud sellane haruldane nähtus, siis on see küll kindlasti üksik juhtum. Ei saa aga kuidagi nõustuda sellega, et säärane asi on väga laialt levinud ja just viimaseil aastail. Ei saa pidada sellast laiendamist lubatavaks. Oleks olnud loomulik ja asjale igati kasulik, kui autor oleks annud kindlasti mõista, kus säärane kohutav väärnähtus on esile tulnud.

See artikkel on ära pahandanud paljud Maateatri Näitejuhtide Ühingu liikmed ja just oma laiendava iseloomu pärast. Olen kindel, et kõikide maanäitejuhtide huvid nõuavad seda, et hr. L. Laja avalikult või, kui sellega on raskusi, siis Maateatri Näitejuhtide Ühingu juhatusele teataks need kohad, kus mainitud väärnähtused on esile tulnud, et ka ühingul võimalduks sellaste kohtadega tutvuda.

Julgeme loota, et hr. Laja selle pisikese palve täitmist kõige lähemal ajal võtab väikese kohustusena.

Elmo Oja,
M. N. Ü. esimees.

*Mälk-Särevi „Taeva palge all“ Tööliseatri. Villem (H. Malmsten),
Vörke Peeter (J. Romot) ja Kustas (E. Parve).*

Eesti Haridusliit tööstuskeskuste vabaharidustöös.

Läinud tegevusaastal asus E. Haridusliit keskendama tööstusrajoonide vabahariduslikke organisatsioone ja nende tegevust. Et tööstuskeskusesse on koondunud hulk meie rahvast ja asustus on tihe, siis on neis paigus eriline võimalus intensiivseks organisatsiooniliseks ja endaarenduslikuks tegevuseks. Kui see tegevus on raskendatud paljude ajutiste, hooaegsete, muulastööjõudude ja käitiste töörakenduste tõttu ning tsivilisatsiooni pahed eriti tööstuspaigus peale tungivad ja vastuvõtmiast leiavad, siis seda enam on vabaharidustöö seal vajaline, õigustatud ja isegi nõutav.

Seda silmaspidades on E. Haridusliit võtnud tööstuskeskuste vabaharidustöö oma erilise tähelepanu alla. Nii on liidu juures ellu kutsutud eriline vabaharidustöö toimikond, kus on esindatud mitmesugused tööliste keskorganisatsioonid (kojad, kutse-liit, haigekassa), ning kes annab nõu ja näitab kohtadele, kus ja mille järele tun-

take vajadust. Selle järgi on terve maa jaotatud tegevusrajoonidesse ja pandud ametisse erisikud. Liidu liikmeks on astunud üle veerandsaja tööstuskeskuste haridusorganisatsiooni, kus 20 kohas on käidud liidu poolt abistamas, juhatamas, nõu andmas ja loenguid pidamas 50 korral. 4-s kohas (Tallinn, Pärnu, Narva, Kiviõli) on korraldatud erilised vabaharidustöö päevad-kursused. Kui arvestada ka ainult selle esimese tegevusaasta kulusid E. Haridusliidus, mis on läinud tööstusrajoonide vabaharidustööle, siis ulatub see tublisti tuhandetesse kroonidesse, mis ei ole vähene toetus kohtadele.

Eeloleval tegevushooajal kavatseb E. Haridusliit eelmise aasta tegevust jätkata ning seda ligikaudu kahekordistada. Nii

1) jäävad ametisse eritoimikond ja ametiisikud;

2) arvestatakse iga üksikorganisatsiooni seisundit;

3) arendatakse tegevus enam-vähem võrdsele üle maa, kusjuures kohapealsele agaramale tegevusele langeb osaks eritunnustusi ning süvendav nõuanne;

4) jätkub hariduspäevade-kursuste korraldamine;

5) saadetakse kohtadele vajadusel välja nõuandjaid isegi pikemaks ajaks kui ka mitmusuguste teemade jaoks lektoreid ja kõnelejaid;

6) on lootust „Arengu“ veergudel sademataks tööstusrajoonide hariduselu kä-

sitlusiks kui ka sõnavõttudeks Riigi Ringhäälingus;

7) leidub vahest väljavaateid mõningaiks kursuseks ja aineliseks toetuseks.

Jääb ainult üle — kohapealseil organisatsioonil ja tegelasil astuda kontakti E. Haridusliiduga, aegsasti teatades oma tegevuskavatsused ja soovid, et ettevalmistus ja töö võiks alata mõlemal pool ja liidu keskasutuslikku tuge saaks kasutada rohkel määral.

Tööks head tahet ja jõudu!

Kogudem teateid dr. Jakob Hurda kohta!

Eesti tähtsaimate meeste esirinda kuulub kahtlemata dr. Jakob Hurt, kelle sünnist täitub tuleva aasta juunis 100 aastat. Sel puhul on meie kohuseks seda suurt eestlast, teadlast ja töömeest väärikalt meelde tule-

tada. Kuigi J. Hurda tegevusrikkamaist eluaastaist on möödunud palju aega, ometi leidub veel isikuid, kes selle suurmehega ise kuidagi kokkupuutes on olnud, ja paljud teated kanduvad suust suhu, kaotamata tõe väärtust. Teiseks on laiali kirjavahetus kas J. Hurda või J. Hurdale või jälle on J. Hurdast juttu teiste isikute vahelises kirjavahetuses. Samuti võib leiduda veel isikute mitmesuguseid märkmeid dr. J. Hurda kohta, pilte jne. Isik, kellel vähimatk on J. Hurda kohta käivat, astub tänuväärse sammu, kui toimetab selle vähesegi arhiivi, kus see säilib ja lisandub muule kultuurloolisele materjalile.

On selge, et vähe on kõigest sellest tänapäevaks säilinud, aga seegi, mis veel leidub, kogudem kokku. Mõndagi peaks olema

mälestustes püsinud J. Hurda elust Peterburis (1880—1906), kus teda kui kuulsat meest teravasti silmas peeti. Samuti peaks andmeid leiduma selle kohta, mis J. Hurdast on arvatud peale tema surma.

Eesti Kirjanduse Seltsil on soov koostada ja välja anda suuremat J. Hurda elulugu, mille koostajaks on palutud prof. J. Köpp. See monograafia nõuab palju eeltöid ja suurt majanduslikku kulu; sellest kõigest saadakse paremini üle, kui käesolev üleskutse leiab vastukõla ja tuleb andmestikku J. Hurda kohta või näpunäiteid, kelle poole võiks pöörduda järelepärimistega jne. Kõik suulised ja kirjalikud teated palutakse juhtida Eesti Kirjanduse Seltsi nimele Aia 19, Tartu, kus nad säilitatakse EKS-i arhiivis, mis moodustab Eesti Kultuuriloolise Arhiivi ühe põhiosa. Soovi korral saadetakse materjal muidugi omanikule tagasi, ilma arhiivi paigutamata. Kõigile kaasaaitajale ütleme ette tänu.

Eesti Kirjanduse Selts.

Indu ja viljakust õpiringide tegevushooajaks!

Alganud on taas uus tegevushooaeg vabaharidustöö põllul. Enesearendamishuvilised õpiringides koondavad uuesti endi read, et jätkata järjekindlaid õpinguid. On vajaline tegevuse alusena koostada lähem tegevuskava ning hankida kõik saadolevad võimalused selle teostamiseks. Lähemaid juhiseid õpiringide töö korralduseks saab Eesti Haridusliidust. Lähemal päevil saadab liit vajalised tegevusjuhised

uueks tegevusaastaks kõigile õpiringidele ja hariduslikele org-idele.

Leidku see proovitud vabaharidustöö tee ja tööviis rakendamist kõigis kultuurilisiseltsides ja noorsooorg-es! Sel teel teemegi enda vaimseid vajadusi ja huve, aitamegi tõhusalt ehitada ümbruskonna kultuurielu ja kasvatame tegelikes üritusis uusi teohtelisi ja -võimelisi tegelasi, tööjõude — üldisele kultuuritööle.

Edukaks ja otstarbekohaselt korraldatud vabaharidustöök on
vajalised vastavad teadmised,

käsiraamatud ja töökavad.

Õpiringidele ja vabaharidustegelasele soovitab Eesti Haridusliit järgmisi väljaandeid:

Ajakiri „Arenng“ — toob järjekindlalt vajalisi kirjutisi ja juhiseid vabaharidustöö mitmekesiseilt aladelt ning kajastab selle tegelikke tulemusi üldiselt ja kohtadel. „Arenng“ igale vabaharidustegelasele ja tegevusringile!

Seniseid „Arenngu“ aastakäike on võimalik saada à Kr. 2.—, samuti varem ilmunud „Vabaharidustöö“ aastakäike:

1927—1931. a. brošüüritult Kr. 4.—, köites Kr. 5.—

1932. a. brošüüritult Kr. 1.—, köites Kr. 1.50

Eriväljaandeist, juhiseist ja kodukordadest soovitame järgmist:

E. Kubjas: „Õpingid“. Õpingide käsiraamat	Kr. —.50
N. Ruus: „Kuidas õpiringi ellu kutsuda“	„ —.10
N. Ruus: „Õpiringi juhataja“	„ —.10
Õpingide kodukord	„ —.05
N. Ruus: „Haridusolud Taanis“, sisaldab ülevaate taani mitmeti huvitavatest vabaharidustöö oludest	„ 1.50
J. Ruus, A. Meikop, R. Rytter, L. Hannuksela: „Rahvaülikoolid meil ja mujal“ tutvustab lugejaid rahvaülikoolide senise arengu ja ilmega	„ —.50
Ev. Vender: „Näitekohtute korraldamisest“	„ —.10
Teatringi kodukord	„ —.10
J. Talpsepp: „Režiitehnikast“	„ —.10
Seltsi kodukord	„ —.15
Haridusliku seltsi normaalpõhikiri	„ —.05
Ühingute ja nende liitude seadus ja koosolekute seadus seletustega	„ —.10

ÕPIRINGIDE TÖÖKAVU:

1. R. Kangro-Pool: Seltskondlik kasvatus	Kr. —.10
2. J. Kents: Eesti maateadus	„ —.10
3. Karl Otto: Häädamine	„ —.10
4. Albert Üksip: Lavakunst	„ —.10
5. Aleksis Prima: Aiandus	„ —.10
6. A. Juhanson: Põldtaimkasvatus	„ —.10
7. K. Randma: Talumajapidamise korrastus	„ —.10
8. Aug. Muuga: Eesti loomakasvatus	„ —.10
9. A. Juhanson: Maaparandus ja heina-karjamaakultuur	„ —.10
10. Karl Laane: Eesti Kirjandus (Kava ühes tööjuhustega)	„ —.50
11. Jaan Rummo: Kõneoskus	„ —.10
12. A. Juhanson: Põllutööriistad, maaharimine ja väetusõpetus	„ —.10
13. E. Susi: Eesti ajalugu	„ —.10
14. Alfred Saul: Pärivus	„ —.50
15. A. Elango: Kodune kasvatus	„ —.10
16. R. Paris — K. Laane: Kodukorraldamine (Ühes juhustega töökorralduseks)	„ —.50

EESTI HARIDUSLIIT.

Tallinn, Uus 2—2. Telefon 452-64.

*Nagu rehv sõdurile
ja tööriist igale töömehele,*

on ajakiri

„AREN G“

igale
vabaharidustegelasele

„AREN G“ toob järjekindlalt — kirjutisi mitmesuguseilt vabahari-
dustöö aladelt, õpiringilise töö korraldamisest, maateatrist, ülevaa-
teid seltskondlikust tegevusest js saavutusist üldiselt ja kohtadel.

Tellige, lugege, levitage **„Aren gut“!**

Sellega hoiate kontakti vabaharidustöö uuemate püüetega ja
aitate neid kanda laiemaisse hulkadesse; toetate ja kindlustate
meie ainsama järjekindlama vabaharidustöö-ajakirja ilmumist ja
sisulist arendamist.

**Saatke ülevaateid ja materjale seltside, õpirin-
gide ja maateatri tegevusest kohtadel!**

**Igal seltsil, tegevusringil ja tegelasel peaks
käima ajakiri „AREN G“.**

„AREN G“ ilmub 10 nr-it aastas ja maksab 2 kr. aastakäik,
1 kr. — $\frac{1}{3}$ aastakäiku. (Tellida saab terve ja poole aastakäi-
guna 1. jaanuarist ja 1. juulist.